

ΑΠΟ ΤΟ ΝΑΣΕΡ ΣΤΟ ΜΟΥΜΠΑΡΑΚ –

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΑΞΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Σε αυτό το πρώτο μέρος της εισήγησης ο σκοπός μας ήταν διπλός: αφενός να καταδείξουμε το σημαντικότερο ρόλο που κατέχει ο αιγυπτιακός στρατός στην πολιτική ιστορία της χώρας και αφετέρου να αποδομήσουμε, στα πλαίσια των δυνατοτήτων μας, ορισμένα επιχειρήματα της δυτικής αντιμουςουλμανικής προπαγάνδας και ιδιαίτερα τον τίτλο «*Η επανάσταση των social media*» με τον οποίο όρισε την Αιγυπτιακή εξέγερση ο κυρίαρχος λόγος της δύσης.

Γι' αυτό το λόγο επιχειρήσαμε να παραθέσουμε επιγραμματικά ένα σύντομο χρονικό της πολιτικής ιστορίας της Αιγύπτου από το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1952, καθώς και ορισμένες σημαντικές στιγμές του ανταγωνιστικού εργατικού κινήματος που αναπτύχθηκε, κυρίως, από τη δεκαετία του 70' και έπειτα.

Στις 23 Ιουλίου 1952 και έπειτα από μια μεγάλη περίοδο πολιτικής αστάθειας και ταραχών στη χώρα, μια ομάδα αξιωματικών με την επωνυμία «*Ελεύθεροι Αξιωματικοί*» υπό την καθοδήγηση των αξιωματικών Γκαμαλ Αμπντελ Νασερ και Μοχαμεντ Ναγκκιμπ ανατρέπει την δεκαεξάχρονη μοναρχία του βασιλιά Φαρουκ. Τη διακυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνει ένα ενδεκαμελές αξιωματικών ενώ αρχηγός του κράτους ορίζεται ο στρατηγός Ναγκκιμπ, του οποίου η εξουσία θα αποδειχθεί εικονική. Την άνοιξη του 1953 τη θέση του υπουργού εσωτερικών αναλαμβάνει ο Νασερ. Ένα χρόνο αργότερα ανατρέπει το Ναγκκιμπ, αναλαμβάνει την πρωθυπουργία και το 1956 ανακηρύσσει την Αίγυπτο *σοσιαλιστικό κράτος με μονοκομματικό πολιτικό σύστημα* και επίσημη θρησκεία το *Ισλάμ*. Μια περίοδος ραγδαίων μεταρρυθμίσεων ξεκινά: μεγάλες εκτάσεις γης διανέμονται σε φτωχούς ενώ η βιομηχανία της χώρας σταδιακά εθνικοποιείται. Την ίδια χρονιά ο Νασερ αποφάσισε και την εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ, γεγονός που οδήγησε την Αίγυπτο σε μονοετή πολεμική σύγκρουση με την Αγγλία και το Ισραήλ. Δυο χρόνια αργότερα, το 1958, ιδρύεται η *Ενωμένη Αραβική Δημοκρατία*-μια σύμπραξη της Αιγύπτου με τη Συρία, την Υεμένη και το Λίβανο. Η σύμπραξη αυτή συγκροτήθηκε στα πλαίσια του *Σοσιαλιστικού Παναραβισμού*, μιας ιδέας που προωθήθηκε από το Νασερ.

Παράλληλα, την ίδια περίοδο ξεκινά η στενή προσέγγιση της Αιγύπτου με τη Σοβιετική Ένωση. Το 1961, και μετά την αποχώρηση της Συρίας, η *Ενωμένη Αραβική Δημοκρατία* διαλύεται ενώ 6 χρόνια αργότερα, το 1967, με αφορμή την αποχώρηση των δυνάμεων του Ο.Η.Ε. από τη χερσόνησο του Σινά και την επανακατάληψη της περιοχής από τις στρατιωτικές δυνάμεις του Ισραήλ ξεκινά ο *πόλεμος των έξι ημερών*, από τον οποίο η Αίγυπτος καταλήγει ηττημένη με τεράστιο κόστος σε ανθρώπινες ζωές.

Παρά τη «κοινωνική πολιτική» που φαίνεται πως άσκησε ο Νασερ, η αστυνομοκρατούμενη εσωτερική πολιτική ήταν βασικό χαρακτηριστικό του καθεστώτος ενώ οι δολοφονίες και οι τα βασανιστήρια αντιφρονούντων στη στρατιωτική ηγεσία ήταν συχνό φαινόμενο.

Μετά το θάνατο του Νασερ το 1970 την εξουσία αναλαμβάνει ο, επίσης, στρατιωτικός Ονούρ Σαντατ και από την αρχή της διακυβέρνησης του εφαρμόζει μια οικονομική πολιτική ανοίγματος στις αγορές με σκοπό την ενδυνάμωση του ιδιωτικού τομέα και την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων. Οι στόχοι αυτοί δεν επιτυγχάνονται με αποτέλεσμα το 1974 τα αιγυπτιακά χρέη προς τις τράπεζες να έχουν αυξηθεί από 1,3 σε 2,77 δισεκατομμύρια δολάρια. Όλα αυτά οδηγούν δύο χρόνια αργότερα στην έλευση του Δ.Ν.Τ. στη χώρα. Οι υπεύθυνοι του Δ.Ν.Τ. καταλήγουν πως είναι αναγκαία η περικοπή των επιδοτήσεων του κράτους για τα εισαγόμενα προϊόντα. Όμως, από τα 270 εκατομμύρια δολάρια των επιδοτήσεων τα 205 αφορούν βασικά είδη διατροφής (αλεύρι, λάδι, ρύζι κτλ), κάτι που πρακτικά θα σήμαινε ραγδαία αύξηση των τιμών. Ο Σαντατ καθυστερεί την εφαρμογή των μέτρων και τα ανακοινώνει το βράδυ των της 17^{ης} Ιανουαρίου 1977. Το ίδιο βράδυ καλούνται συγκεντρώσεις στις εργατικές γειτονίες της Αλεξάνδρειας και του Καΐρου και ειδικά στη βιομηχανική περιοχή Χελουαν. Το επόμενο πρωί σε μεγάλα εργοστάσια της χώρας κηρύσσεται απεργία ενώ οι μονάδες καταλαμβάνονται. Οι κινητοποιήσεις που ακολουθούν είναι γεμάτες ένταση. Οι εργάτες και οι νεολαίοι καταστρέφουν πολυτελή αυτοκίνητα και κρατικά κτίρια ενώ αναγκάζουν τους οδηγούς των λεωφορείων να τους οδηγήσουν στην πλατεία Ταχριρ όπου οι φοιτητές ενώνονται με τους εξεγερμένους. Μετά από τρεις μέρες συγκρούσεων κατά τις οποίες δολοφονήθηκαν 300 άνθρωποι η αστυνομία δηλώνει αδυναμία ελέγχου της κατάστασης. Η κυβέρνηση αποσύρει τα μέτρα, οι επιδοτήσεις παραμένουν σταθερές ενώ επεμβαίνει ο στρατός προκειμένου να κατασταλούν οι τελευταίες εστίες αντίστασης που διατηρούνταν ενεργές. Βέβαια, η τριήμερη *εξέγερση του ψωμιού*, όπως ονομάστηκε, δεν προέκυψε από το πουθενά αλλά ήταν προϊόν μια σειράς μεγάλων αγώνων που είχαν πραγματοποιηθεί από τη τελευταία περίοδο της διακυβέρνησης Νασερ.

Μετά τη δολοφονία Σαντατ το 1981 τη εξουσία αναλαμβάνει ο αξιωματικός Χοσνι Μουμπαρακ και από τα τέλη της δεκαετίας του 90' ξεκινά ένας νέος κύκλος ταξικών ανταγωνισμών. Υπό το «βάρος» της καπιταλιστικής κρίσης μεγάλες βιομηχανικές μονάδες ιδιωτικοποιούνται με αποτέλεσμα τη χειροτέρευση των εργασιακών συνθηκών και την αύξηση της ανεργίας. Από τα μέσα του 2000 πραγματοποιήθηκαν στην Αίγυπτο 3.000 απεργίες σε διάφορους εργασιακούς τομείς σε μια χώρα που οι απεργίες και οι συνδικαλισμός βρίσκονται στη κυριολεξία υπό δίωξη. Παράλληλα, με αφορμή την Παλαιστινιακή ιντιφάντα, δημιουργούνται επιτροπές αλληλεγγύης και πραγματοποιούνται κινητοποιήσεις ενάντια στην πολιτική του Αιγυπτιακού κράτους σχετικά

με το «Παλαιστινιακό». Όλα αυτά έμελε να οδηγήσουν στην προσπάθεια διοργάνωσης, στις 6 Απριλίου του 2008, μιας μεγάλης γενικής απεργίας η οποία κατεστάλη άγρια με δεκάδες νεκρούς και τραυματίες και οδήγησε στη δημιουργία του «κινήματος της 6^{ης} Απριλίου» που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην Αιγυπτιακή εξέγερση της 25^{ης} Ιανουαρίου.

Θα ήταν αδύνατο να παρουσιάσουμε σε τόσο σύντομο χώρο το σύνολο των εργατικών αγώνων στην Αίγυπτο αλλά από τα συμπεράσματά μας σχετικά με αυτούς προκύπτει πως οι οργανωτικές κινηματικές δομές και οι σχέσεις αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται ανάμεσα στους ανθρώπους που τις συνθέτουν δεν είναι ποτέ προϊόν ευκαιριακής συγκρότησης ή ιντερνετικών καλεσμάτων, αλλά το αποτέλεσμα μια συνεπούς και συνεχούς μακρόχρονης πορείας αγώνων, τόσο νικηφόρων όσο και ηττημένων.

**ΤΑ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ,
ΙΔΩΜΕΝΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ.**

Σε αυτό το δεύτερο κομμάτι της εισήγησης, θα επιχειρήσουμε να ψηλαφήσουμε ορισμένα κεντρικά γεωπολιτικά διακυβεύματα που καθόρισαν τη στάση της Δύσης, και κατ' επέκταση της λεγόμενης "διεθνούς κοινότητας", απέναντι στην αιγυπτιακή εξέγερση. Η πτώση του καθεστώτος Μουμπάρακ ανάγκασε τα κράτη που διατηρούσαν μεγάλα συμφέροντα στην περιοχή να αναζητήσουν, ή ακόμα και να προσπαθήσουν να αναδείξουν, τους μελλοντικούς συνομιλητές τους ανάμεσα στους πολιτικούς δρώντες που έφερε στο αιγυπτιακό πολιτικό προσκήνιο η εξέγερση. Με βασικό μέλημα την ταχύτερη δυνατή επιστροφή στο "business as usual" και τον περιορισμό των ζημιών τους, τα ξένα καπιταλιστικά συμφέροντα υπαγόρευαν και την επίσημη στάση των κυβερνήσεων ΗΠΑ, ΕΕ και Ισραήλ απέναντι στο γεγονός της εξέγερσης.

Η επανάσταση στην Αίγυπτο, όσο και αν αρχικά φάνηκε να απειλεί τα Δυτικά ιμπεριαλιστικά συμφέροντα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, πολύ γρήγορα 'αφομοιώθηκε' ως γεγονός και έγινε μια προσπάθεια, έστω και στο παρά πέντε, να εναρμονιστεί η δυτική ατζέντα με τα καινούργια δεδομένα που δημιουργήσε η ανατροπή του Μουμπάρακ. Έτσι, ενώ όταν ξέσπασαν οι πρώτες σπίνες της εξέγερσης, αιφνιδιασμένη η Δύση έσπευσε αρχικά να δηλώσει την αταλάντευτη στήριξή της στο καθεστώς Μουμπάρακ, πολύ γρήγορα άλλαξε ρότα και προτίμησε να εφαρμόσει την τακτική της "κωλοτούμπας". Η τακτική αυτή εκφράστηκε ξεκάθαρα μέσα από την όψιμη στροφή της Δυτικής ρητορικής ενάντια στο φανερά πια ετοιμόρροπο καθεστώς

Μουμπάρακ, αλλά και μέσα από την ψευδεπίγραφη 'υιοθέτηση' των αιτημάτων του εξεγερμένου αιγυπτιακού λαού για "ψωμί, ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη". Αυτή η απότομη μεταστροφή κρίθηκε προφανώς απαραίτητη, ως ο μόνος τρόπος να διασφαλιστούν τα πάγια οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα της Δύσης σε μια χώρα με ιδιαίτερη γεωστρατηγική σημασία.

Τα συμφέροντα αυτά, στο σύνολό τους σχεδόν, διασφαλιζόνταν επί σειρά ετών μέσα από τους όρους της συμφωνίας του Καμπ Ντέιβιντ, μιας συμφωνίας που η τήρησή της στη μετά-Μουμπάρακ εποχή φαίνεται σήμερα να αποτελεί το κύριο μέλημα των ΗΠΑ και των συμμάχων τους. Υπό αυτή την έννοια, όπως και αν διαμορφωθούν τελικά οι πολιτικοί συσχετισμοί στη μετεπαναστατική Αίγυπτο, η Δύση φαίνεται πως θα συνεχίσει να πιέζει για τη διατήρηση των 'ψυχρο-ειρηνικών' σχέσεων Αιγύπτου, ΗΠΑ και Ισραήλ, όπως αυτές διαμορφώθηκαν με την υπογραφή του Συμφώνου το 1978. Για την ιστορία, με την εν λόγω συμφωνία, η οποία υπογράφηκε μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ, μεσούντος του Ψυχρού Πολέμου και υπό τη διαιτησία του αμερικανού Προέδρου Τζίμι Κάρτερ, εδραιώθηκε η υπαγωγή της Αιγύπτου στα δυτικά συμφέροντα. Υπογράφοντας το σύμφωνο, η Αίγυπτος έγινε η πρώτη αραβική χώρα που αναγνώριζε το κράτος του Ισραήλ, με κύριο αντάλλαγμα την επανενσωμάτωση στα εθνικά της εδάφη της χερσονήσου του Σινά, η οποία είχε καταληφθεί από το Ισραήλ στον Πόλεμο των Έξι Ημερών.

Όσον αφορά τις αμερικανο-αιγυπτιακές σχέσεις, ο προκάτοχος του Μουμπάρακ Ανουάρ Σαντάτ, υπογράφοντας το σύμφωνο του Καμπ Ντέιβιντ, δεχόταν την προσχώρηση της Αιγύπτου στο λεγόμενο Δυτικό Μπλοκ και την πρόσδεση της χώρας στο άρμα των αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή, εγκαθιδρύοντας έτσι μεταξύ Ουάσιγκτον και Καΐρου μια μακρόχρονη σχέση αμοιβαίων ωφελημάτων. Για τη μεν Αίγυπτο, το κύριο όφελος ήταν η σταθερή ροή αμερικανικής οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας. Για τις δε ΗΠΑ, η εγκαθίδρυση ενός ακόμα προκεχωρημένου φυλακίου στην ευαίσθητη περιοχή της Μέσης Ανατολής, αλλά και η δημιουργία ενός ρήγματος στην καρδιά του επικίνδυνου για τη Δύση σοσιαλιστικού παναραβισμού. Η υπογραφή του Καμπ Ντέιβιντ, μπορεί να χάρισε στον Σαντάτ ένα Νόμπελ Ειρήνης, αλλά ταυτόχρονα διατάραξε τις σχέσεις της Αιγύπτου με τις άλλες αραβικές χώρες, ενώ είχε υψηλό κόστος και για τον ίδιο τον Αιγύπτιο Πρόεδρο: το 1980, ένα χρόνο μετά την υπογραφή του συμφώνου ειρήνης με το Ισραήλ, η Αίγυπτος αποβλήθηκε προσωρινά από τον Αραβικό Σύνδεσμο, ενώ ο ίδιος ο Σαντάτ δολοφονήθηκε ως προδότης της ιδέας για τη συγκρότηση ενός παναραβικού μετώπου, το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει το αντίπαλο δέος στις ιμπεριαλιστικές βλέψεις των ΗΠΑ και του Ισραήλ στην περιοχή. Ο διάδοχος του δολοφονημένου Σαντάτ Χόσνι Μουμπάρακ, μέχρι και την ανατροπή του υπό το βάρος της

περσινής εξέγερσης, τήρησε στο ακέραιο τη συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ στα τριάντα χρόνια της προεδρείας του, διατηρώντας φυσικά και τα οφέλη που απέρρεαν από αυτήν.

Ένας από τους λόγους που οι ΗΠΑ επιθυμούν μέχρι σήμερα τις καλές σχέσεις με το Κάιρο είναι και το γεγονός ότι η Αίγυπτος ελέγχει τη νευραλγικής σημασίας διώρυγα του **Σουέζ**. Το καθεστώς Μουμπάρακ, για πάνω από 30 χρόνια, απολάμβανε τα οφέλη της αμερικανικής οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας, με αντάλλαγμα μεταξύ άλλων την ανεμπόδιστη διέλευση του εμπορικού και πολεμικού ναυτικού των ΗΠΑ από το στρατηγικό θαλάσσιο πέρασμα, μέσω του οποίου διακινείται το 4% του παγκοσμίως παραγόμενου πετρελαίου.

Εξίσου σημαντική παράμετρος των γεωπολιτικών σχεδιασμών της Δύσης για την περιοχή ήταν και παραμένει **ο έλεγχος της χερσονήσου του Σινά**, αυτής της φυσικής γέφυρας που συνδέει το Μαγκρέμπ με τη Μέση Ανατολή και που διατρέχεται από ζωτικής σημασίας αγωγούς φυσικού αερίου. Η πολυεθνική δύναμη ελέγχου που βρίσκεται εγκατεστημένη στην αποστρατιωτικοποιημένη χερσόνησο από το 1981, ενισχύθηκε σημαντικά μέσα στο 2011, γεγονός που μαρτυρά αδιάψευστα την πρεμούρα ΗΠΑ και Ισραήλ για τη διατήρηση του status quo στο συγκεκριμένο τμήμα της αιγυπτιακής επικράτειας εν μέσω εξέγερσης. Η αγωνία αυτή του Ισραήλ και των υπερατλαντικών συμμάχων του γίνεται ακόμα πιο προφανής αν λάβει κανείς υπόψη την **ενεργειακή εξάρτηση του Ισραηλινού κράτους από την Αίγυπτο**, η οποία μέσω των αγωγών του Σινά διοχετεύει στο Ισραήλ το 40% του φυσικού αερίου που καταναλώνει για τις ηλεκτροπαραγωγικές του ανάγκες, και μάλιστα σε προνομιακές τιμές. Το επίμονο αίτημα των εξεγερμένων Αιγυπτίων να πάψει η χώρα να λειτουργεί ως προτεκτοράτο των ΗΠΑ και ως τροφοδότης του Ισραήλ, ενίοτε μάλιστα σε βάρος των ενεργειακών αναγκών του ίδιου του αιγυπτιακού λαού, ήταν φυσικό να ανησυχήσει Ουάσιγκτον και Τελ Αβίβ που, με την πτώση του πιστού τους ανδρείκελου Χόσι Μουμπάρακ, αισθάνθηκαν να αμφισβητείται η κυριαρχία τους στην περιοχή.

Από την άλλη, η στρατηγική της Δύσης -και ειδικότερα, για άλλη μια φορά, των ΗΠΑ- στην Ανατολική Μεσόγειο υπήρξε ανέκαθεν άρρηκτα συνδεδεμένη με τα συμφέροντα και την περιβόητη **'εθνική ασφάλεια' του Ισραήλ**. Όμως η αλληλεγγύη των Αιγυπτίων εξεγερμένων προς τον παλαιστινιακό λαό, όπως αυτή εκφράστηκε με ηχηρό τρόπο και μέσα από τα συνθήματα της πλατείας Ταχρίρ, ανέδειξε έναν καινούργιο κίνδυνο για το Ισραήλ και τους συμμάχους του: ο κίνδυνος αυτός ήταν το ενδεχόμενο να επιβληθεί τελικά το αίτημα των εξεγερμένων για μόνιμο άνοιγμα του περάσματος της Ράφα στο βόρειο Σινά, κάτι που de facto θα σήμαινε τον τερματισμό του ασφυκτικού αποκλεισμού που έχει επιβάλει από το 2006 το

Ισραήλ στη Λωρίδα της Γάζας. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι ο στρατός, που κρατά μέχρι και τώρα τα ηνία στην Αίγυπτο, σε μια επικοινωνιακή προσπάθεια κατευνασμού των εξεγερμένων, ανακοίνωσε τον Μάιο του 2011 την πρόθεσή του να ανοίξει το **πέρασμα της Ράφα**. Βέβαια, όπως σύντομα αποδείχθηκε, η κίνηση αυτή έγινε για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης και το στρατιωτικό καθεστώς πολύ γρήγορα προχώρησε στο εκ νέου κλείσιμο του συνοριακού περάσματος, υποκύπτοντας στις πιέσεις και τις απειλές του Τελ Αβίβ και συνεχίζοντας να βάζει πλάτες στην πολιορκία της Γάζας.

Όπως είναι προφανές, μέσα στον περιορισμένο χώρο αυτού του κομματιού της εισήγησης, δεν θα μπορούσε να γίνει κάτι πολύ καλύτερο από μια αδρή σκιαγράφηση των συμφερόντων που διακυβεύονται στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και που καθορίζουν τη στάση της Δύσης απέναντι στη **συνεχιζόμενη αιγυπτιακή εξέγερση**. Υπάρχουν σίγουρα πτυχές που δεν τις αγγίξαμε καν, ενώ οι δυναμικές παραμένουν ρευστές στο bras-de-fer που εξελίσσεται στην περιοχή. Μπορεί για τους σκοπούς της συζήτησης να κρίναμε εργαλειακά χρήσιμο αυτό το άχαρο κρυφοκοίταγμα στα γεωπολιτικά σχέδια που καταστρώνουν για την περιοχή τα παγκόσμια και περιφερειακά αφεντικά, όμως η δική μας ματιά είναι και θα παραμείνει εστιασμένη στο ίδιο το συμβάν της εξέγερσης και στον επαναστατικό λόγο που αρθρώνεται από-τα-κάτω. Οι πάσης φύσεως γεωπολιτικοί σχεδιασμοί επιβάλλονται εξ ορισμού από-τα-πάνω, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές βουλήσεις, και αυτή τους η επιβολή είναι ιστορικά βαμμένη με αίμα. Παρ' όλ' αυτά, σε περιπτώσεις όπως της Αιγύπτου όπου αναπτύσσεται δυναμική κοινωνικής εξέγερσης, αυτή η ασύμμετρη σχέση διαταράσσεται. Τα θέλω και οι αρνήσεις των εξεγερμένων, μέσα από τη μαζικότητα και την επιτακτικότητα της έκφρασής τους, εισέρχονται στην εξίσωση ως ένα υπολογίσιμο μέγεθος, ικανό αν όχι να καθορίσει, τουλάχιστον να επηρεάσει την έκβαση των ανταγωνισμών μεταξύ των κυρίαρχων. Γι' αυτό και το κατά πόσο θα ευοδωθούν τελικά τα σχέδια των παγκόσμιων και ντόπιων αφεντικών θα είναι συνάρτηση της επιμονής και της συνοχής του επαναστατημένου αιγυπτιακού λαού.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ

Στόχος αυτού του μέρους της εισήγησης είναι να παρουσιαστεί το ελληνικό κεφάλαιο που αναπτύσσεται αδιάκοπα εδώ και πολλά χρόνια στην Αίγυπτο και να καταδειχθεί ο ρόλος του, που είναι φυσικά ο ίδιος με κάθε άλλο κεφάλαιο: η εκμετάλλευση του φτηνού εργατικού δυναμικού, η άγρια καπηλεία του τοπικού πλούτου και φυσικά η διπλωματική -και όχι μόνο- εμπλοκή στην εξέγερση, ώστε να μην ταραχθούν τα συμφέροντα από την περιοχή.

Οι «παραδοσιακοί δεσμοί φιλίας» ξεκινάνε από πολύ παλιά, από τα τέλη του 19ου αιώνα, από την εποχή που οι καπιταλιστές της ελληνικής παροικίας διαδραμάτιζαν σημαντικότατο ρόλο στην οικονομία της Αιγύπτου. Πολλοί από τους «εθνικούς ευεργέτες» της χώρας (βλ. Μπενάκης, Αβέρωφ, Τοσίτσας) «δραστηριοποιούνταν» στην Αίγυπτο και ήλεγχαν μεγάλο μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, όπως το βαμβάκι και τα καπνά, αλλά και το τραπεζικό κεφάλαιο, με πάνω από 4 τράπεζες να είναι ελληνικών συμφερόντων.

Στη δεκαετία του '50 και του '60, με τις κρατικοποιήσεις από τον Νάσερ στο βαμβάκι και τις τράπεζες γίνεται μια ανακατάταξη στο ελληνικό κεφάλαιο, που όμως δεν παύει να υπάρχει (με κυρίαρχη μορφή τον Λάτση). Την τελευταία δεκαετία υπάρχει σημαντική ανάπτυξη του ελληνικού κεφαλαίου στην περιοχή.

Η Αίγυπτος είναι η σημαντικότερη χώρα στον αραβικό κόσμο για τα ελληνικά επιχειρηματικά συμφέροντα σύμφωνα με σημείωμα του Υπουργείου Εξωτερικών, όπου το συνολικό ύψος των επενδυμένων ελληνικών κεφαλαίων ανέρχεται σε περίπου 700 εκ. ευρώ το 2009.

Ο κατάλογος των ελληνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εκεί είναι χαρακτηριστικός. Εντοπίζεται σε τομείς όπως: τρόφιμα (Edita/Chirita), συστήματα άρδευσης (Eurodrip), τσιμέντα (TITAN), χρώματα (Er-Lac), χαρτί και προϊόντα αυτού, ψυγεία αυτοκινήτων (Olympus Rad Egypt), δομικά υλικά, εμπόριο πετρελαϊκών προϊόντων, εξόρυξη πετρελαίου, ναυλώσεις (Όμιλος Βαρδινογιάννη), ανάληψη τεχνικών έργων (Όμιλος Λάτση, όμιλος Αρχιρόδον), τραπεζικός τομέας (Τράπεζα Πειραιώς, Εθνική), φυσικό αέριο (Όμιλος ΚΟΠΕΛΟΥΖΟΥ), εκμετάλλευση υδρογονανθράκων (Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.).

Τον Μάιο του 2010, κατά τη διάρκεια της εξέγερσης στην Αίγυπτο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ. Παπούλιας, παλαιός γνώριμος με τον φιλοδυτικό πρόεδρο Μουμπάρακ από τη δεκαετία του '80 (όταν ήταν υπουργός των Εξωτερικών), υποδέχθηκε με θερμότητα τον Αιγύπτιο πρόεδρο στην Αθήνα, τονίζοντας πως «υπάρχουν ακόμη περιθώρια να διευρύνουμε τις επαφές μας στον οικονομικό, στον εμπορικό τομέα». Συμπλήρωσε λέγοντας «χαίρομαι ιδιαίτερα γιατί Έλληνες επιχειρηματίες επενδύουν στην Αίγυπτο», σημειώνοντας πως οι ελληνικές επενδύσεις είναι σχεδόν ένα δισεκατομμύριο δολάρια. Μια δεύτερη συνάντηση πραγματοποιείται στην Αίγυπτο, ένα μήνα αργότερα, όπου ο Παπούλιας επανέλαβε ότι η οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα, δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση περιορισμό του ενδιαφέροντός της για τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή. Η λαϊκή εξέγερση για τον δικτάτορα Μουμπάρακ, αλλά και η τοπική κατακραυγή είναι ασήμαντες όταν διακυβεύονται τα συμφέροντα των ελλήνων καπιταλιστών.

Οι εξεγέρσεις ανησυχούν την ελληνική άρχουσα τάξη μιας και η «αστάθεια» είναι κακή για τις μπίζνες των ελλήνων καπιταλιστών. Όταν οι Η.Π.Α. αποφάσισαν ότι θα πάψουν να στηρίζουν τον

Μουμπάρακ, υπό την πίεση των εξεγέρσεων, η επίσημη στάση του ελληνικού κράτους, παρά την πρότερη στήριξη από τον πρωθυπουργό, ήταν να ακολουθήσει αυτή την απόφαση, με στόχο να εξομαλυνθεί η κατάσταση στην Αίγυπτο και να αποφευχθεί μεγαλύτερη ρήξη, που θα είχε επιπτώσεις όχι μόνο στον ελληνικό αλλά και στον διεθνή καπιταλισμό. Η παραίτηση του Μουμπάρακ χαρακτηρίστηκε από τον Γ. Παπανδρέου ως «μεγάλο βήμα δημοκρατίας».

Το παρακάτω απόσπασμα από την καθεστωτική εφημερίδα Ημερησία είναι ενδεικτικό της στάσης του κεφαλαίου: *«Πάντως, τραπεζικά στελέχη εμφανίζονται καθησυχαστικά και θεωρούν πως η χώρα θα οδηγηθεί σε μια ομαλή μετάβαση μέσα από μεταρρυθμίσεις, προκειμένου να αμβλυνθεί η λαϊκή οργή, καθώς τόσο οι ΗΠΑ όσο και άλλες ευρωπαϊκές χώρες έχουν ζωτικά συμφέροντα στην περιοχή. Επιπλέον, τονίζουν πως οι ιστορικά πολύ καλές και στενές σχέσεις που έχουν αναπτύξει με το πέρασμα των χρόνων οι Έλληνες με τους Αιγύπτιους, αποτελούν δικλίδα ασφαλείας ενάντια στις όποιες εκδηλώσεις βίας. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι Έλληνες επιχειρηματίες παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις στην περιοχή και προγραμματίζουν τις ενέργειές τους.»* Ημερησία, 31/1/2011

Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι η σύνδεση του ελληνικού καπιταλισμού με τα «εθνικά συμφέροντα» δεν έχει καμία σχέση με το συμφέρον των εργατών, εδώ ή εκεί. Η εξέγερση της Αιγύπτου δεν εμφανίστηκε από το πουθενά, αλλά είναι προϊόν μια μακράς ιστορίας εργατικής εκμετάλλευσης και λαϊκής καταπίεσης, στα οποία και το ελληνικό κεφάλαιο έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Έτσι λοιπόν, όταν τασσόμαστε στο πλευρό των εξεγερμένων δεν πρέπει να αψηφούμε το γεγονός ότι όσο είναι διεθνές το κεφάλαιο, τόσο πρέπει να είναι και οι αγώνες εναντίον του.

Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΙΚΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΓΧΩΡΙΩΝ Μ.Μ.Ε.

Εξετάζοντας τη στάση των δυτικών μέσων ενημέρωσης απέναντι στην αιγυπτιακή εξέγερση, αλλά και κυρίως τις εκτιμήσεις τους σχετικά με την επόμενη μέρα, προκύπτουν σημαντικά συμπεράσματα και ενδείξεις για τις κατευθύνσεις που θα επιχειρήσει να δώσει η Δύση στη μετά Μουμπάρακ εποχή.

Σε όλα τα μέσα, από την Αμερική ως την Ευρώπη, διαχέεται μια γενικότερη, δικαιολογημένη αίσθηση ότι ο Μουμπάρακ έχει πυροδοτήσει τη λαϊκή οργή, λόγω της διαφθοράς του αιγυπτιακού κράτους και της καλπάζουσας ανεργίας. Η εξέγερση σηματοδοτεί για τα ΜΜΕ μια κάθετη τομή, η οποία μετατρέπει απότομα τον Μουμπάρακ από “πρόεδρο της Αιγύπτου” σε

“δικτάτορα”. Η τακτική αυτή είναι τόσο συνηθισμένη, όσο είναι και η συγγραφή και ανάγνωση της ιστορίας “από τα πάνω”. Η λογική αυτή εφαρμόζεται στο ακέραιο, με τις ομάδες που διεκδικούν την εξουσία να μονοπωλούν το ενδιαφέρον του Τύπου ενώ την ίδια στιγμή, οι αναφορές στη βάση και την ταξικότητα της εξέγερσης μπορούν να χαρακτηριστούν τουλάχιστον διακριτικές.

Στις ΗΠΑ, η προσέγγιση των μέσων, όπως το CNN, περιστρέφεται γύρω από το ρόλο των Αδελφών Μουσουλμάνων και ενδεχόμενες σχέσεις τους με τη διεθνή τρομοκρατία. Το ερώτημα που τίθεται είναι το αν οι Α.Μ. θα καταλύσουν τη δημοκρατία όταν πάρουν την εξουσία. Αν και αρχικά υποστηριζόταν emphaticά ότι αποτελούν μια μειοψηφία χωρίς ιδιαίτερα ερείσματα στην αιγυπτιακή κοινωνία (Ομπάμα, 15/2/11), η αυξανόμενη δυναμική που απέκτησαν τους επόμενους μήνες μετατόπισε τη συζήτηση στο κατά πόσο επιθυμούν να στηρίξουν ένα αστικό, κοσμικό κράτος. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον ομορτισμό των Α.Μ., καθόλη τη διάρκεια της εξέγερσης. Αντίθετα, μετά την παραίτηση Μουμπάρακ, απουσιάζει κάθε αναφορά στα ταξικά χαρακτηριστικά των διαδηλώσεων και, παρά τη συνέχισή τους, υπερτονίζεται η γενική βούληση των Αιγυπτίων για εκλογές και κοινωνική ειρήνη. Παράλληλα, τα αιτήματα των Αιγυπτίων στη μετά Μουμπάρακ εποχή προβάλλονται να είναι ως επί το πλείστον θρησκευτικά. Τον Ιούλιο, με αφορμή μια διαμαρτυρία ενάντια στην κυβέρνηση του στρατού, σε ρεπορτάζ του CNN δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο μικρό αριθμό διαδηλωτών. Το ίδιο ρεπορτάζ αντιπαραθέτει ευθέως τη μεγαλειώδη συγκέντρωση για την εφαρμογή του Ισλαμικού Νόμου που είχε πραγματοποιηθεί κάποιες μέρες πριν. Τον Νοέμβρη, μια ακόμα διαμαρτυρία με αίτημα την παραδότηση της εξουσίας από το στρατό στους πολιτικούς αντιμετώπιστηκε ως επίδειξη δύναμης των Μουσουλμάνων έναντι των Χριστιανών Κοπτών, με αφορμή αψιμαχίες που είχαν προηγηθεί τις προηγούμενες ημέρες.

Στην Ευρώπη, οι αναφορές στον φονταμενταλισμό των ΑΜ είναι πολύ προσεκτικές. Το βάρος εδώ πέφτει τόσο στην άρτια οργάνωσή τους, όσο και στο λαϊκισμό τους. Ο ρόλος του κακού και επικίνδυνου για τη Δύση μετατίθεται στο κόμμα των Σαλαφιστών, Νουρ, το οποίο κατέλαβε το 1/4 των εδρών στις εκλογές του Δεκέμβρη. Οι ακτιβιστές της πλατείας Ταχρίρ παρουσιάζονται ως ενθουσιώδεις και δυναμικοί, χωρίς πολιτικό σχέδιο, ενώ πέραν των προφανών αιτημάτων που θέτουν (πτώση Μουμπάρακ), οι αναφορές στις διεκδικήσεις τους είναι πολύ περιορισμένες. Γενικά, είναι διάχυτη στα ΜΜΕ μια υποτίμηση για τον αιγυπτιακό λαό, η οποία πηγάζει από τη γενικότερη υποτίμηση των δυτικών για τις χώρες του Ισλάμ.

Ο ελληνικός τύπος κινείται στα ίδια μήκη κύματος με τον υπόλοιπο ευρωπαϊκό. Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και η κοινωνική έκρηξη την περασμένη άνοιξη οδήγησε τα ελληνικά μέσα σε σενάρια ντόμινο Ελλάδας-Αιγύπτου, υπό το πρίσμα βέβαια της απευκταίας

αποσταθεροποίησης του πολιτικού συστήματος. Σε κάθε ευκαιρία, η πλειοψηφία των καθεστωτικών μέσων, από τη μία εξέφραζε τη συμπάρασσή της στον “αγωνιζόμενο λαό της Αιγύπτου”, από την άλλη αγωνιούσε για τη μετατροπή της αιγυπτιακής κρίσης σε ευκαιρία για τον ελληνικό καπιταλισμό, είτε με την απόκτηση ρόλου ως σταθεροποιητική δύναμη στη Μεσόγειο είτε με την αποκόμιση οφέλους στον τομέα του τουρισμού (εφημερίδες Έθνος, Πρώτο Θέμα).

